

**Position Paper Brancheorganisatie Kinderopvang, Ronde Tafel Private Equity in de Kinderopvang, Vaste Kamercommissie voor Sociale Zaken & Werkgelegenheid, 16 mei 2019**

De diverse, fijnmazige kinderopvangsector is gebaat bij duurzaamheid, kundig leiderschap, good governance, sterk overheidsbeleid gericht op stabiliteit en continuïteit en de inzet van investeerders die zich voor langere termijn committeren aan de sector. In onderstaande laten wij op basis van feiten en onderzoek zien waarom.

**1. Feiten van de kinderopvang**

**1.1. Capaciteitsuitbreiding**

Het Rijk investeerde tussen 1996 en 2003 bijna € 600 miljoen om de uitbreiding van de kinderopvangcapaciteit te financieren. In die periode kwamen er 113.000 kindplaatsen dagopvang en BSO bij. Na beëindiging van de Rijksregeling (ter uitbreiding van dagopvang en BSO) waren kinderopvangaanbieders voor investeringen in uitbreiding volledig aangewezen op reguliere financieringsbronnen zoals bankfinanciering, reserves en eigen vermogen en externe kapitaalverschaffers. De capaciteitsuitbreiding vanaf 2004 – zonder Rijksregeling – bedraagt in totaal 385.000 kindplaatsen dagopvang en BSO.

**1.2. Hoe ziet het landschap eruit**

**Kinderopvangondernemers in verschillende rechtsvormen**

De kinderopvangmarkt is qua rechtsvormen zeer gevarieerd en kent ondernemers met verschillende achtergronden.

<i>Per april 2019 (LRK)</i>	<i>Ondernemers in #</i>	<i>In %</i>	<i>Kindplaatsen in #</i>	<i>In %</i>
Stichting, vereniging	571	<b>16%</b>	209.090	36%
BV, eenmanszaak, VOF, CV, maatschap etc.	2.841	<b>81%</b>	368.577	63%
Onbekend	100	<b>3%</b>	5.523	1%
<b>Totaal</b>	<b>3.512</b>	<b>100%</b>	<b>583.190</b>	<b>100%</b>

We zien dus dat het aantal for-profit aanbieders aanzienlijk groter is dan het aantal aanbieders dat een stichting of vereniging als rechtsvorm heeft. Stichtingen hebben echter gemiddeld meer opvangcapaciteit waardoor het aandeel in de totale opvangcapaciteit groter is.

Onderzocht is hoeveel BV's als enige aandeelhouder een moeder-Stichting hebben en dus ook als not-for-profit kunnen worden aangemerkt. Op die manier berekend heeft 76% van alle kinderopvang-aanbieders een for-profit achtergrond en 24% een not-for-profit achtergrond. Deze not-for-profit aanbieders exploiteren ruim 50% van het totale opvangaanbod in Nederland.

**Schaalvergroting in de kinderopvang**

We zien dat het aantal ondernemers in de kinderopvang afneemt. In 2016 waren dit nog 3.841 in 2019 is dat aantal gedaald naar 3.512. Dat heeft alles te maken met de consolidatieslag en schaalvergroting die plaatsvindt in de markt. Schaalvergroting vindt plaats bij zowel private partijen als bij stichtingen/verenigingen.

De verhouding tussen for-profits en not-for-profits wijzigt niet substantieel doordat bij fusies en overnames for-profits vaak samengaan met for-profits (en not-for-profits vaak met not-for-profits). Er zijn weliswaar enkele uitzonderingen, maar die doen niets af aan deze standaard.

**Kwaliteit**

In het meest recente Landelijk Rapport gemeentelijk toezicht kinderopvang 2017 (OCW, november 2018) lezen we het volgende over de inspectieresultaten:

- Bij kindercentra en gastouderbureaus neemt het percentage jaarlijkse onderzoeken waarbij ten minste één tekortkoming is vastgesteld steeds verder af. In 2015 ging het bij de

kinderdagverblijven om 34 procent. In 2017 is dit gedaald naar 25 procent. Bij Buitenschoolse Opvang lag het percentage in 2015 op 30 procent en in 2017 op 19 procent.

- Als er tekortkomingen zijn vastgesteld bij jaarlijkse onderzoeken, dan gaat het in meer dan de helft van de gevallen om slechts één tekortkoming.
- GGD'en geven steeds minder vaak handhavingsadviezen af na afronding van het jaarlijks onderzoek. Dit geldt voor onderzoeken bij kindercentra en gastouderbureaus.

#### Conclusie

Op basis van meerdere analyses van de inspectieresultaten is nooit vastgesteld dat for-profits meer overtredingen laten zien op de wettelijke kwaliteitseisen rond personele inzet (Buitenhek, 2016). Ook is niet vastgesteld dat for-profits lager scoren op klanttevredenheid. Ook in het rapport Kinderopvang in Kaart (CPB, 2011) wordt geen verband aangetoond tussen kwaliteit en winsttoegmerk van de houder.

#### Rendement en risico

In het meest recente Sectorrapport Kinderopvang Jaarcijfers 2017 (Waarborgfonds Kinderopvang, 2018) zien we op basis van de gemiddelden van de Nederlandse kinderopvang het rendement weer oplopen van gemiddeld 0,4% in 2015 naar 2,7% in 2017. In 2013 was dat -2,2% en in 2014 -0,3%. Na een verlieslatende periode zien we dus het rendement in de kinderopvang licht toenemen. Evengoed blijven dit bescheiden positieve rendementen die ook beslist nodig zijn om reserveringen te doen om slechtere jaren op te kunnen vangen.

De gedeponeerde jaarrekeningen van Partou (rechtsvoorganger Kinderopvang Nederland t/m 2012) van 2011 tot en met 2018 laten het volgende beeld zien (bron: KvK, 2019):

Partou (x € 1.000)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Netto-omzet	189.172	174.858	153.866	137.825	129.505	132.682	143.044	158.481
Resultaat na belasting	6.696	1.632	-17.145	-4.586	-6.073	431	7.857	10.196
Rentabiliteit	3,5%	0,9%	-11,1%	-3,3%	-4,7%	0,3%	5,5%	6,4%

Kidsfoundation (x € 1.000)	2015	2016	2017
Netto-omzet	111.828	113.764	125.743
Resultaat na belasting	226	1.407	-7.576*
Rentabiliteit	0,2%	1,2%	-6,0%

\*Inclusief de schikking en rechtszaakkosten FNV zaak

## 2. Private Equity

### Aandeel opvangcapaciteit van aanbieders met private equity: 8% van de kinderopvangmarkt

De houders waarvan bekend is dat zij worden gefinancierd worden met behulp van private equity fondsen zijn Smallsteps/Kidsfoundation (Onex) en Partou (Navitas Capital). Gezamenlijk hebben deze aanbieders bij elkaar een marktaandeel van 8% van de in Nederland geregistreerde opvangcapaciteit. Onex wordt samen met de Nederlandse participatiemaatschappij Waterland eigenaar van beide aanbieders door de aandelen in Partou over te nemen van de Nederlandse investeringsmaatschappij Navitas Capital. Op het totaal van 3.512 kinderopvang-aanbieders (LRK, 5 april 2019) gaat het om twee aanbieders. Door de voorgenomen overname van Partou wordt alleen van private equityfonds gewisseld, er vindt geen uitbreiding van het belang van private equity in de sector plaats.

Het aandeel opvangcapaciteit van internationale beursgenoteerde (Kindergarden) en niet-beursgenoteerde ondernemingen (Norlandia) in de kinderopvang is voor beide type ondernemingen minder dan 1%.

### **Ruimere definitie van Private Equity**

Overigens valt onder de ruimere definitie van private equity ook het vermogen dat private aanbieders in de eigen onderneming investeren. Bijna de helft (45%) van de ruim 3.500 kinderopvangaanbieders heeft als rechtsvorm eenmanszaak, VOF of maatschap en valt dus onder deze ruimere definitie.

Er zijn ook indirecte banden tussen kinderopvang en private equity. De werkgevers en werknemers in de kinderopvang branche zijn verplicht aangesloten bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW). PFZW belegt ook in private equity o.a. via Waterland en Bain Capital.

## **3. Standpunten BK**

### **Keuzevrijheid voor ouders**

Er zijn 3.500 kinderopvangaanbieders met verschillende achtergronden die ieder een eigen klantenkring aanspreken. Ouders willen hoogwaardige opvang, diversiteit in het aanbod en liefst dichtbij huis. BK wil dat alle aanbieders die voldoen aan de kwaliteitseisen van de Wet kinderopvang – dat is het criterium - de ruimte krijgen om te investeren in een opvangaanbod dat aansluit op de behoeften van ouders en kinderen.

### **Toegankelijke en goed gespreide infrastructuur**

Zonder fijnmazig netwerk en diversiteit van kinderopvangaanbieders (inclusief gastouderopvang en kleinschalige aanbieders die door een kleine overhead continuïteit in de dienstverlening kunnen aanbieden) komt in het ommeland het aanbod onder druk te staan. Het is in strijd met de feiten dat for-profit organisaties per definitie wegtrekken uit dunner bevolkte regio's en minder welvarende wijken.

### **Geen monopolie maar diversiteit in de kinderopvang**

De kinderopvang in Nederland - en dus ook de achterban van BK - bestaat uit stichtingen, verenigingen, maatschappen, VOF's en BV's. Al die ruim 3.500 kleine en grote bedrijven hebben de kinderopvang in Nederland opgebouwd door enorme investeringen in aanbod en kwaliteit en hebben dat gefinancierd uit eigen middelen én met externe financiers. Onze achterban vindt dat zowel klanten als aanbieders gebaat zijn bij diversiteit in het aanbod. Regelgeving die een groep aanbieders uitsluit of een specifieke groep aanbieders bevoordeelt bedreigt de diversiteit van het aanbod. Daarom strijden wij tegen monopolisten en voor een gelijk speelveld voor alle aanbieders.

### **Kinderopvang vergt externe financiering en dus een goed investeringsklimaat**

De enorme investeringen in de uitbreiding van kinderopvang in de afgelopen 15 jaar konden niet gefinancierd worden met de winsten van kinderopvangaanbieders. Kinderopvang is geen geldmachine met grote marges (zie rapportages Waarborgfonds Kinderopvang) en veel kinderopvangaanbieders hebben de afgelopen jaren geen winst gemaakt maar grote verliezen geleden. Die verliezen en de investeringen zijn gedekt uit eigen middelen of door aanbieders en investeerders die bereid waren het risico te nemen en te investeren in een verlieslatende kinderopvangorganisatie. Bovendien is er (door de overheid aangescherpte) wetgeving voor private equity partijen, daar moeten alle in Nederland gevestigde of opererende partijen aan voldoen.

Om kapitaal aan te trekken voor nieuwe investeringen moeten kinderopvangondernemers voldoen aan financiële criteria die door de kapitaalverschaffers worden getoetst. De betrekkelijk jonge sector heeft daardoor in de jaren geleerd welke financiële risico's en kansen zich voordoen. Bovendien verklaart dit waarom banken en externe financiers slechts op minimale schaal interesse hebben in deze sector en kinderopvangorganisaties soms aangewezen zijn op privaat kapitaal.

Het faillissement van Estro (2013), toen het grootste kinderopvangbedrijf in Nederland, is zeer schadelijk geweest voor de sector. Dit was een combinatie van mismanagement, gebrek aan kennis van de kinderopvangsector, waardoor het bedrijf in grote problemen kwam, wat tot massale en pijnlijke ontslagen heeft geleid. Dit heeft de sector grote imagoschade toegebracht en geleid tot begrijpelijk wantrouwen ten opzichte van verschillende vormen van private equity.

### **Er zijn misverstanden over publieke middelen in de sector en invloed marktwerking op prijsontwikkeling**

Er zijn hardnekkige beelden over de financiering van de kinderopvang. Zo wordt vaak gedacht dat de kinderopvangbranche een zwaar publiek gefinancierde sector is. Echter, ouders betalen de rekening voor kinderopvang en ontvangen van de Belastingdienst de kinderopvangtoeslag (KOT) als tegemoetkoming in de kosten. Het Rijk bekostigt in 2019 met belastinggeld 41% (€ 1,7 mld.) van de totale kinderopvangkosten, werkgevers bekostigen 29% (€ 1,2 mld.) en ouders bekostigen 30% (€ 1,3 mld.)

In 2016 is onderzoek gedaan naar het onderscheid in de gemiddelde tariefstelling tussen for profit en not for profit aanbieders. Voor de vergelijking is een aselechte steekproef gebruikt van naburige (zelfde postcode in cijfers) dagopvanglocaties van for-profit aanbieders en not-for-profit aanbieders met een vergelijkbare capaciteit (36 tot 48 kindplaatsen). De steekproef omvatte in totaal 118 dagopvanglocaties waarvan 59 locaties van not-for-profits en 59 locaties van aanbieders met een for-profit achtergrond. Daaruit bleek dat for-profit aanbieders geen hogere verkooptarieven hanteren dan not-for-profits (Buitenhek, 2016).

### **Uitspraken Asscher nog steeds relevant en richtinggevend**

Voor ons zijn relevant en nog steeds richtinggevend de antwoorden van minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op Kamervragen in september 2014 naar aanleiding van het faillissement van kinderopvangorganisatie Estro. (zie: Handelingen 2898, kamerbrief september 2014):

- “Durfkapitalisten spelen in de sector kinderopvang een ondergeschikte rol. Vanuit de overheid is de fiscale constructie die dit soort investeringen aantrekkelijk maakte inmiddels onmogelijk gemaakt.”
- “Ik denk dat de sector het meest gebaat is bij lange termijn investeerders. De fiscale constructies die korte termijn investeringen stimuleerden zijn inmiddels bij Belastingplan 2012 aangepast, waardoor dit soort constructies niet meer vaak zullen voorkomen. Fiscaaltechnisch was het tot dat moment mogelijk om de rentekosten over de schuld weg te strepen tegen de winst van de ondernemer, waardoor er weinig belasting over de winst hoefde te worden afgedragen. In het Belastingplan 2012 zijn maatregelen opgenomen waardoor de rente over de overnameschuld niet de facto onbeperkt in aftrek kan worden gebracht op de winst van de overgenomen BV. De maatregel uit het Belastingplan 2012 heeft dergelijke constructies zoals durfkapitalisten hanteren onaantrekkelijker gemaakt.”
- “Over het algemeen is er sprake van investeerders met een langetermijnvisie. Private investeerders hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de sector. Hierdoor is het bijvoorbeeld mogelijk geweest om het aantal vestigingen in de afgelopen jaren uit te breiden.”
- “In de kinderopvang wordt kwalitatief goede kinderopvang niet alleen geleverd door non-profit organisaties. Het belang van ouders en hun kinderen staat voorop; ook organisaties met winstoogmerk blijken vaak in staat daar op een goede en efficiënte manier op in te spelen.”
- “In de kinderopvang is er reeds vanaf eind jaren ‘80 van de vorige eeuw een rol voor private investeerders. Deze private investeerders hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de opbouw van de sector en hebben laten zien evenzeer kwaliteit te kunnen leveren. Om alleen voor kinderopvanginstellingen zonder winstoogmerk een financiële tegemoetkoming vanuit de overheid te geven acht ik niet wenselijk. Alle kinderopvang dient aan de wettelijke kwaliteitseisen te voldoen. Daarbinnen is vrije keuze van ouders voor de kinderopvang die het beste past bij hen en hun kinderen, leidend.”

### **Conclusie**

De Brancheorganisatie Kinderopvang is van mening dat voor kwaliteit en continuïteit van de sector sterk leiderschap (directeuren/bestuurders) en good governance (raden van toezicht/commissarissen) nodig is. De sector is gebaat bij goed en sterk overheidsbeleid gericht op stabiliteit, continuïteit en duurzaamheid en de inzet van investeerders die zich voor langere termijn committeren aan de sector.

*Felix Rottenberg, voorzitter Brancheorganisatie Kinderopvang*  
*Magda Heijtel, directeur Brancheorganisatie Kinderopvang*